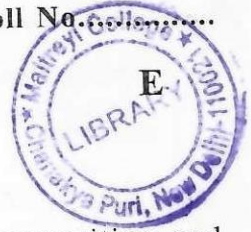

[This question paper contains 12 printed pages.]

19 MAY 2023

Your Roll No.

Sr. No. of Question Paper : 3668

Unique Paper Code : 12131602

Name of the Paper : Sanskrit Composition and Communication

Name of the Course : B.A. (H) Core, LOCF

Semester

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. Unless otherwise required in a question answers should be written either in Sanskrit or in Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए ।

P.T.O.

2. अन्यथा आवश्यक न होने पर, इस प्रश्नपत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए।

भाग - 'क'

(Part-A)

1. तृतीया विभक्ति सम्बन्धी नियमों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। (4)

Explain the rules of तृतीया विभक्ति with examples.

अथवा / Or

निम्नलिखित में से किन्हीं दो सूत्रों की व्याख्या कीजिए :

Explain any two of the following sutras :

चतुर्थी सम्प्रदाने, आधारोऽधिकरणम्, ध्रुवमपायेऽपादानम्, प्रातिपदिकार्थ-
लिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा

2. निम्नलिखित में से किन्हीं चार वाक्यों में सूत्र निर्देशपूर्वक विभक्ति का कारण बताइए : (4)

Explain the reason of the case ending in any four sentences :

(i) अर्जुनः कर्णाय अलम् अस्ति।

(ii) परिश्रमस्य फलं सुखं भवति।

(iii) मातापित्रोः चरणेषु स्वर्गः भवति।

(iv) वामनः बलिं वसुधां याचते।

(v) राज्ञः चौरः निलीयते।

(vi) शिष्यः गुरुं प्रश्नं पृच्छति।

(vii) अन्नस्य हेतोः वसति।

3. वाच्य से क्या अभिप्राय है? वाच्य के भेदों को सोदाहरण स्पष्ट करें। (8)

What is the voice? Explain Type of voice with examples.

अथवा / Or

क्त्वा एवं तुमुन् प्रत्ययों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

Explain with examples क्त्वा and तुमुन् suffixes.

4. निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच में वाच्य परिवर्तन कीजिए : (5)

Change the voice in any five of the following :

(i) मोहनः गृहं गच्छति ।

(ii) वयं चलचित्र पश्यामः ।

(iii) ते क्षेत्रं कर्षन्ति ।

(iv) सः गां दुग्धं दोग्धि ।

(v) त्वया मया तैः च हस्यते ।

(vi) सः पित्रा सह आपणं गतवान् ।

(vii) गोपालः गीतं गायति ।

(viii) देवैः आशीर्वादाः दीयन्ते ।

भाग - 'ख'

(Part-B)

5. निम्नलिखित में से किन्हीं सात वाक्यों का संस्कृत भाषा में अनुवाद कीजिए : (7)

Translate in Sanskrit Language any seven sentence of the following :

(i) पिता पुत्र पर क्रोध करते हैं ।

Father is angry with son.

(ii) राक्षस देवताओं से ईर्ष्या करते थे ।

Demons envy Gods.

- (iii) शुभकर्म करने वालों को नमस्कार हो।

Greetings to good doers.

- (iv) छात्रों का कल्याण हो।

Students should be blessed.

- (v) हाय राम! यह क्या हो गया?

Hey Ram! What happened?

- (vi) वह गाँव की ओर जाता है।

He goes towards village.

- (vii) माता गृहकार्य में कुशल है।

Mother is expert in household chores.

- (viii) घर के नीचे जल है।

There is water beneath the house.

- (ix) वृक्षों के ऊपर कौवे बैठे हैं।

Crows are sitting on the trees.

- (x) हम दोनों तुम दोनों को देखते हैं।

We both are looking you both.

- (xi) माँ बच्चे से प्यार करती है।

Mother loves the child.

6. निम्न में से किसी एक का हिन्दी अथवा अंग्रेजी में अनुवाद कीजिए : (8)

Translate any one of the following paragraphs into Hindi or into English :

अनुशासनस्य व्यवस्थाकारणेन स्थाने-स्थाने अवरोधात् अनेकशः किलोमीटरपर्यन्तं भ्रमित्वा एव जनाः संगमतटे अधिगच्छन्ति। अतः ते अतीव श्रान्ताः भूत्वा अपि भक्तिभावयुक्ताः भवन्ति। अतः दूरमपि स्थानं

तान् न क्लेशयति । पवित्रतमानां गंगा-यमुना-सरस्वतीनां नदीनां संगमे नौकाभिः गत्वा जनाः स्नान्ति मार्जनं कुर्वन्ति, देवजनानां पितृजनानाञ्च तर्पणं पूजनञ्चापि कुर्वन्ति । पुनः नौकाभिः एव अतिदूरं भ्रमणं कृत्वा ते पुनः तटम् आगच्छन्ति । सङ्गमतटे ये जनाः स्वजनेभ्यः च्युताः भवन्ति तेषां मेलनाय अपि अति उत्तमा व्यवस्था वर्तते । निरन्तरं ध्वनिप्रसारकयन्त्रेण तेषां कृते घोषणा क्रियते, परिणामतः तेषां स्वजनाः तत्र गत्वा तान् मिलित्वा नयन्ति । तत्र स्वच्छतायाः सुरक्षायाञ्च व्यवस्था अप्रतिमा वर्तते । कुत्रचिदपि अस्वच्छता, चौर्यम् अन्ये चापराधाः न दृश्यन्ते । जनाः सम्यक्तया तीर्थयात्रां कृत्वा प्रसन्नतया सन्तुष्टाः च भूत्वा स्वगृहाणि गच्छन्ति । अतः कुम्भमहापर्वणि एतादृशीं सुव्यवस्थां कारयित्रे सर्वकाराय साधुवादाः भवन्तु ।

अथवा / Or

प्रातःकालः अतीव मधुरः कालः भवति । यदा स्वच्छे आकाशे सूर्यः उदेति तदा अन्धकारः दूरं गच्छति । सर्वत्र प्रकाशः एवं प्रकाशः भवति । पक्षिणः यत्र-तत्र भ्रमन्ति । मधुरेण स्वरेण मधुरं गीतं गायन्ति । सरोवरेषु कमलानि उद्यानेषु च विभिन्नानि पुष्पाणि विकसन्ति । तेषु भ्रमराः सानन्दं विचरन्ति । शीतलः वायुः वहति । सम्पूर्णं वातावरणं सुगन्धमयं भवति । भ्रमणशीलाः

प्रसन्नाः जनाः उद्यानेषु भ्रमन्ति । केचन तत्रैव व्यायामं कुर्वन्ति । अनेके बालाः अपि उद्यानेषु यत्र-तत्र धावन्ति क्रीडन्ति च । ते अतीव प्रसन्नाः सन्ति । पशवः अपि प्रसन्नाः भवन्ति । वानराः वृक्षेषु कूर्दन्ति । कुक्कुराः क्रीडन्ति, हरिणाः धावन्ति, विडालाः च दुग्धः पिबन्ति । अधुना सर्वे जनाः स्वकार्येषु संलग्नाः भविष्यन्ति । एषा सुखदायिनी प्रभातवेला जनान् कर्तव्यस्य पाठं पाठयति । धन्या एषा प्रभातवेला ।

7. 'पर्यावरणः समस्या एवं समाधान' विषय को संवाद के माध्यम से संस्कृत भाषा में लिखिए । (6)

Write the topic 'Environment: Problem and Solution' in Sanskrit language through dialogue.

अथवा / Or

निम्नलिखित में से किन्हीं छः को शुद्ध कीजिए :

Correct any six of the following :

- (i) असुराः देवेभ्य ईर्ष्यन्ति ।

(ii) एतं प्रश्नं तं छात्रात् पृच्छ ।

(iii) दश पुस्तकम् अस्ति ।

(iv) ग्रामस्य निकषा वनम् अस्ति ।

(v) अन्नेन पौष्टिकता आगच्छन्ति ।

(vi) नगरे अजां नेष्यति ।

(vii) मातुः स्पर्शः बालकस्य वरदानस्य भवति ।

(viii) त्वं फलानि खादितम् ।

8. उचित प्रत्ययों के प्रयोग द्वारा किन्हीं छः रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए : (6)

Fill up the blanks of any six of the following with suitable suffixes :

(i) मया भोजनं (खाद् + क्त) ।

(ii) (गम् + शतृ) बालकं पश्य ।

(iii) ते जनाः दुग्धं (पा + क्त्वा) गच्छन्ति ।

(iv) रामः (पठ् - क्त्वा) गृहं गच्छति ।

(v) शिष्यः प्रश्नं (प्रच्छ् + तुमुन्) वाञ्छति ।

(vi) अहं कार्यं (कृ + तुमुन्) इच्छामि ।

(vii) त्वया (हस् + अनीयर्) ।

(viii) ईश्वरः जगतः (सम् + ह् + तृच्) अस्ति ।

भाग - 'ग'

(Part-C)

निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर निबन्ध लिखिए : (15)

Write an essay on the following topics :

संस्कृतभाषाया महत्त्वम्, वेदानाम् महत्त्वम्, भारवेरर्थ गौरवम्, रामायणम्

10. निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर लघु-निबन्ध लिखिए :

Write an essay on the following topics :

संगणकस्य महत्त्वम्, कोरोना, पर्यावरणसंरक्षणम्, नारीशक्तिः

[This question paper contains 6 printed pages.]

Your Roll No.....

(10) Sr. No. of Question Paper : 3996

Unique Paper Code : 12131402

Name of the Paper : Modern Sanskrit Literature

Name of the Course : B.A. (Hons.) Core, LOCF

Semester : IV

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. Unless otherwise required in a question answers should be written either in Sanskrit or in Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.
3. Answer all questions.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए।

2. अन्यथा आवश्यक न होने पर, इस प्रश्नपत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए ।
3. सभी प्रश्नों के उत्तर दीजिए ।

1. निम्नलिखित पद्यों में से किन्हीं 4 का अनुवाद कीजिए :-

(4×5=20)

Translate any **Four** of the following verses :-

- (क) आ दक्षिणाब्धिप्रसरं सुमेरोर्मूर्ध्नो धरां व्याप्य समुल्लसन्तम् ।
अब्धि त्रिवेणी प्रणताङ्घ्रिमूलं वन्दामहे भारतवर्षविष्णुम् ॥
- (ख) अज्ञान-भस्मावरणानि धूत्वा मनः स्थितां चेतयत स्फुल्लिङ्गान् ।
उद्दीपित-स्वत्व-कृशानुनाऽऽशुभस्मीकुरुध्वं दृढ-रूढ-रूढीः ॥
- (ग) अन्तर्दधाति वसुधा कनकादिवित्तं सर्वं तदेव निहितं प्रसवाय तस्याः ।
लुब्धास्तथापि धनिकाः खलवृत्तिवश्या दैन्यं नयन्ति हि जनं बलकूटरिक्तं ॥
- (घ) सज्जनमैत्री सन्ततं स्नेहभरं पुष्पाति ।
क्रमशोबुद्धिमुपागता दोषानपि मुष्पाति ॥
दोषानपिमुष्पाति निर्गुणे गुणमाधत्ते ।

निर्वेदं निर्वास्य मनसि सममोदं दत्ते ॥
सत्कार्येषूत्साहवर्धिनी जडताजैत्री ।
स्नेहसारविश्रम्भसन्तता सज्जनमैत्री ॥

- (ङ) वद वेदगिरां गुरुता क्व गता
क्व तथागत वाक्करुणापहता
इतिहासगता तव नैतिकता
परिहासकथेव वृथा भविता ॥

- (च) गतिविकला विज्ञान-विजडिता
सन्त्रस्ता रोदिति मानवता,
निर्मिति-बीजं भूमौवपत्,
सौख्यं स्वयं फलिष्यति रे ॥
तिमिरं स्वयं गमिष्यति रे ॥

2. निम्नलिखित में से किन्हीं 3 की व्याख्या कीजिए : (3×8=24)

Explain any **Three** of the following :-

- (क) वैदेशिकव्याधिशिलीमुखेषु लाजप्रवर्षेष्विव संचरन्तः ।
राष्ट्रं निजं ये पिपुरत्यमीभ्यो नमो नमो वीरवृषाकपिभ्यः ॥

(ख) सर्वाण्यपत्यानि सुशिक्षितानि भवेयुरेवेत्यवधारणीयम् ।

शिक्षैव चात्मोन्नति-हेतुरस्ति शिक्षां बिना ते पशुभिः समानाः ॥

(ग) अधिशय्यं रुदती शयाना रमा मनसा चिन्तयति पाषाणेऽपि राजतेऽग्निः ।
अस्मत् पितुर्मानसेऽपि वात्सल्येनावश्यमेव भवितव्यम् । तदहं
प्रकटीकरिष्यामि । यदि प्रयत्नेऽस्मिन् प्राणा अपि मे विनश्यन्ति तर्हि
न कापि चिन्ता । ईदानीं पार्वत्या इव मनसि मे निर्बन्धो जातः ।
अहमेव भविष्यामि उताहो पितृद्वेषः सुतां प्रति । दैनन्दिनावसानात् तु
वरं मरणमेव ।

(घ) सरति समस्तः संसार

प्रोद्वेल्लति पारावारः

पारावारे नौका

नौकायां गतिसञ्चारः ।

नौकामिह सारं सारम्

गन्तास्मि कदाचित् पारम् ॥

3. भीमायनम् महाकाव्य के सामाजिक सन्देश का मूल्यांकन कीजिए ।

(10)

Evaluate the social message of 'Bhimayanam' Epic.

अथवा / Or

शतपर्विका कथा में वर्णित सामाजिक सन्देश की समीक्षा कीजिए ।

Give an analysis of the social Message as described in *Shataparvika* story.

4. 'ब्रुहि कोऽस्मिन् युगे कालिदासायते' काव्य की समीक्षा कीजिए । (10)

Give a review of either '*Bruhi kosmin yuge kalidasayate*' or '*Dhivargitih*'

अथवा / Or

Q-1714

आधुनिक संस्कृत साहित्य के प्रमुख रचनाकारों का सर्वेक्षण प्रस्तुत कीजिए ।

Present a survey of important writers of Modern Sanskrit Literature.

5. प्रश्न संख्या 1 और 2 के रेखांकित किन्हीं 4 पदों पर व्याकरणात्मक टिप्पणी लिखिए । (4×1=4)

Write grammatical notes on **any four** underline words in Question no. 1 and 2.

6. क एते इस गजल का अभिप्राय संस्कृत भाषा में लिखिए। (7)

Write the meaning of the Ghazal क एते in Sanskrit language.

[This question paper contains 4 printed pages.]

Your Roll No.

Sr. No. of Question Paper : 4017

Unique Paper Code : 12131403

Name of the Paper : Sanskrit and World Literature

Name of the Course : B.A. Hons. Sanskrit Core,
LOCF

Semester : IV

Duration : 3 Hours

Maximum Marks : 75

Instructions for Candidates

1. Write your Roll No. on the top immediately on receipt of this question paper.
2. Unless otherwise required in a question answers should be written either in Sanskrit or in Hindi or in English, but the same medium should be used throughout the paper.
3. Answer any **Five** among the following but Question No. 7 is compulsory.
4. Each question carries equal marks. (15×5=75)

P.T.O.

छात्रों के लिए निर्देश

1. इस प्रश्न-पत्र के मिलते ही ऊपर दिए गए निर्धारित स्थान पर अपना अनुक्रमांक लिखिए।
2. अन्यथा आवश्यक न होने पर, इस प्रश्नपत्र का उत्तर संस्कृत या हिन्दी या अंग्रेजी किसी एक भाषा में दीजिए, लेकिन सभी उत्तरों का माध्यम एक ही होना चाहिए।
3. किन्हीं पांच प्रश्नों का उत्तर दीजिए किन्तु प्रश्न संख्या सात अनिवार्य है।
3. सभी प्रश्नों के अंक समान हैं। (15×5=75)

1. वैदिक तथा ग्रीक व रोम के देवकुल की समानताओं का निर्देश कीजिए। (15)

Discuss the similarities between Vedic and Greco-Roman gods on the other.

2. दारा शिकोह के उपनिषदों के अनुवाद के परिप्रेक्ष्य में उपनिषदों व सूफीवाद के संबंध की विवेचना कीजिये। (15)

Discuss the relation between the Upanishads and Sufism in the context of Dara Shikoh's translation of the Upanishads.

3. गीता के दर्शन ने यूरोप के कुछ अग्रणी चिंतकों व कवियों को कैसे प्रभावित किया है? (15)

How has the philosophy of the Gita influenced some leading philosophers and poets of Europe?

4. पंचतन्त्र के पश्चिम एशियाई अनुवादों का परिचय देकर पंचतन्त्र की मध्यएशिया से यूरोप तक की यात्रा का निरूपण कीजिए। (15)

Discuss the west Asian versions of the Pañcatantra & describe its journey into Europe.

5. संस्कृत साहित्य व संस्कृति के प्रति श्रद्धा व तिरस्कार दोनों दृष्टियाँ यूरोप में रही हैं। विवेचन कीजिए। (15)

Europe has shown both contempt & appreciation for Sanskrit literature & culture. Discuss.

6. रामायण और महाभारत ने दक्षिण पूर्व एशियाई देशों के जीवन व संस्कृति को कैसे प्रभावित किया? (15)

Describe how the Ramayana and the Mahabharata have influenced life and culture in South East Asian countries?

7. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पर टिप्पणी लिखिए : (2×7.5 = 15)

Write note on any **two** of the following :

- (क) कालिदास की कृतियों का पाश्चात रंगमंच पर प्रभाव, लिखिए ।

Write a note on the impact of Kalidas's works on later theatre.

- (ख) ब्रिटेन में संस्कृत अध्ययन के विषय में निबन्ध लिखिये ।

Write an essay on Sanskrit studies in the Britain.

- (ग) यूरोप में गीता के प्रचार व प्रसार पर निबन्ध लिखिए ।

Write a note on The propagation of the Gita in Europe.

